ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 18ης Νοεμβρίου 1999 *

Στην υπόθεση C-442/97,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Arbeidsrechtbank Brugge (Βέλγιο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Jozef Van Coile

και

Rijksdienst voor Pensioenen,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1248/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992 (ΕΕ L 136, σ. 7),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους D. A. O. Edward (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, J. C. Moitinho de Almeida, L. Sevón, J.-P. Puissochet και M. Wathelet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: S. Alber
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Rijksdienst voor Pensioenen, εκπροσωπούμενος από τον G. Perl, υπάλληλο διοικήσεως,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον P. J. Kuijper, νομικό σύμβουλο,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Rijksdienst voor Pensioenen, εκπροσωπούμενου από τον J. C. A. De Clerck, αναπληρωτή σύμβουλο, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον P. J. Kuijper, κατά τη συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 18ης Μαΐου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 22ας Δεκεμβρίου 1997, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 30 Δεκεμβρίου 1997, το Arbeidsrechtbank Brugge υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1248/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992 (ΕΕ L 136, σ. 7, στο εξής: κανονισμός 1408/71).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του J. Van Coile και του Rijksdienst voor Pensioenen (εθνικού συνταξιοδοτικού φορέα, στο εξής: RVP) σχετικά με την εκκαθάριση συντάξεως γήρατος.

Το κοινοτικό δίκαιο

3 Το άρθρο 46, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 ορίζει:

«1. Όταν οι προϋποθέσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία κράτους μέλους όσον αφορά το δικαίωμα παροχών πληρούνται, χωρίς να είναι απαραίτητο να εφαρμοστεί

το άρθρο 45 [υπολογισμός άλλων περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας] ούτε το άρθρο 40, παράγραφος 3 [παροχές αναπηρίας], εφαρμόζονται οι ακόλουθοι κανόνες:

α) ο αρμόδιος φορέας υπολογίζει το ποσό της οφειλόμενης παροχής το οποίο οφείλεται:

i) αφενός, δυνάμει μόνο των διατάξεων της νομοθεσίας που εφαρμόζει,

ii) αφετέρου (...).»

4 Ο κανονισμός 1248/92 προσέθεσε στον κανονισμό 1408/71, μεταξύ άλλων άρθρων, το άρθρο 46β, το οποίο περιέχει ειδικές διατάξεις που εφαρμόζονται επί σωρεύσεως παροχών της ιδίας φύσεως που οφείλονται δυνάμει της νομοθεσίας δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών. Η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού ορίζει:

«Οι ρήτρες μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως που προβλέπονται από τη νομοθεσία κράτους μέλους εφαρμόζονται για παροχή που έχει υπολογιστεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, μόνον υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται:

α) είτε για παροχή της οποίας το ποσό είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που έχουν πραγματοποιηθεί και η οποία αναφέρεται στο παράρτημα IV, μέρος Δ·

β) είτε για παροχή της οποίας το ποσό καθορίζεται σε συνάρτηση με πλασματική περίοδο η οποία θεωρείται ότι έχει πραγματοποιηθεί μεταξύ της ημερομηνίας επελεύσεως του κινδύνου και μιας μεταγενέστερης ημερομηνίας. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, οι εν λόγω ρήτρες εφαρμόζονται σε περίπτωση σώρευσης τέτοιας παροχής:

i) είτε για παροχή του ίδιου τύπου, εκτός αν έχει συναφθεί συμφωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών μελών με σκοπό να αποφεύγεται ο υπολογισμός της ίδιας πλασματικής περιόδου δύο ή περισσότερες φορές·

ii) είτε για παροχή του τύπου που αναφέρεται στο στοιχείο α'.

Οι παροχές και οι συμφωνίες που αναφέρονται στο στοιχείο β' αναγράφονται στο παράρτημα IV, μέρος Δ.»

5 Οι τροποποιήσεις που ο κανονισμός 1248/92 επέφερε στον κανονισμό 1408/71 αφορούσαν τα όρια εφαρμογής των εθνικών κανόνων που απαγορεύουν τη σώρευση, αλλά δεν έθιγαν την αρχή της εφαρμογής των κανόνων αυτών (απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1998, C-143/97, Conti, Συλλογή 1998, σ. I-6365, σκέψη 19).

Το βελγικό δίκαιο

6 Η διαφορά της κύριας δίκης αφορά την εφαρμογή του άρθρου 32 ter του βασιλικού διατάγματος της 21ης Δεκεμβρίου 1967, περί γενικής ρυθμίσεως του συστήματος των

συντάξεων λόγω συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου μισθωτής εργασίας και συντάξεων επιζώντων μισθωτού, όπως τροποποιήθηκε με το βασιλικό διάταγμα της 5ης Απριλίου 1976 (*Moniteur belge* της 8ης Απριλίου 1976).

7 Το άρθρο 15, τρίτο εδάφιο, του βασιλικού διατάγματος 50, της 24ης Οκτωβρίου 1967 (*Moniteur belge* της 27ης Οκτωβρίου 1967), ορίζει:

«Με βασιλικό διάταγμα καθορίζεται ο τρόπος που αποδεικνύεται απασχόληση παρέχουσα δικαίωμα λήψεως συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου και ο τρόπος που μη δικαιολογημένες περίοδοι εξομοιώνονται με περιόδους απασχολήσεως.»

8 Κατά το άρθρο 32 ter, πέμπτο και έκτο εδάφιο, του βασιλικού διατάγματος της 21ης Δεκεμβρίου 1967, το οποίο εκδόθηκε σε εκτέλεση του βασιλικού διατάγματος 50:

«Ο μισθωτός που απασχολήθηκε υπό την ιδιότητα αυτή κατά την περίοδο μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1938 και 1ης Ιανουαρίου 1945, για την οποία καταβλήθηκαν ασφαλιστικές εισφορές των οποίων το ποσό ανέρχεται στο ετήσιο ποσό του δευτέρου εδαφίου, τεκμαίρεται ότι έχει προβεί σε επαρκείς καταβολές για να αποδειχθεί συνήθης και κύρια απασχόληση σε ολόκληρη την περίοδο μεταξύ της ημερομηνίας που έπαυσε η αποδεδειγμένη απασχόληση και της 1ης Ιανουαρίου 1946.

Το τεκμήριο που καθιερώνεται στα δύο προηγούμενα εδάφια ανατρέπεται μόνο για τις περιόδους απασχολήσεως για τις οποίες ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει σύνταξη στο πλαίσιο άλλου βελγικού συνταξιοδοτικού συστήματος, εξαιρουμένου του συνταξιοδοτικού συστήματος των ανεξαρτήτων επαγγελματιών, ή στο πλαίσιο

συνταξιοδοτικού συστήματος της αλλοδαπής. Το τεκμήριο ανατρέπεται και όταν ο ενδιαφερόμενος αποδεικνύει απασχόληση υπό την ιδιότητα ανθρακωρύχου, ναυτικού ή αλιέως.»

9 Το τεκμήριο που καθιερώθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο αποκαλείται νόμιμο «τεκμήριο των ετών του πολέμου».

10 Οι διατάξεις του άρθρου 32 ter του βασιλικού διατάγματος της 21ης Δεκεμβρίου 1967 καταργήθηκαν από το άρθρο 50, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του βασιλικού διατάγματος της 4ης Δεκεμβρίου 1990 (*Moniteur belge* της 20ής Δεκεμβρίου 1990), αλλά παραμένουν εφαρμοστέες επί των συντάξεων οι οποίες, όπως η σύνταξη του J. Van Coile, άρχισαν να καταβάλλονται πριν από την 1η Ιανουαρίου 1991.

Η διαφορά της κύριας δίκης

11 Ο J. Van Coile, ο οποίος γεννήθηκε το 1924, εργάστηκε στο Βέλγιο από τον Οκτώβριο του 1941 μέχρι τον Μάρτιο του 1943 και στη συνέχεια από τον Οκτώβριο του 1945. Επιπλέον εργάστηκε στη Γερμανία από τον Μάρτιο του 1943 μέχρι τον Μάιο του 1945, αρχικώς στη Νυρεμβέργη και στη συνέχεια στα περίχωρα της Δρέσδης.

12 Στις 22 Σεπτεμβρίου 1988 ο J. Van Coile υπέβαλε αίτηση λήψεως βελγικής συντάξεως μισθωτού από 1ης Σεπτεμβρίου 1989. Επίσης, τον ίδιο περίπου καιρό υπέβαλε στους αρμόδιους φορείς της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας αίτηση λήψεως συντάξεως μισθωτού για την περίοδο κατά την οποία εργάστηκε στη Νυρεμβέργη.

13 Με προσωρινή απόφαση της 6ης Μαρτίου 1989, ο RVP χορήγησε στον J. Van Coile σύνταξη που υπολόγισε βάσει σταδιοδρομίας 42/45, λαμβάνοντας μεταξύ άλλων

υπόψη τα έτη 1943 έως 1945, εν όλω ή εν μέρει βάσει του τεκμηρίου των ετών του πολέμου.

14 Με απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 1990, ο Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz (γερμανικός οργανισμός κοινωνικής ασφαλίσεως) χορήγησε στον J. Van Coile σύνταξη με επιβάρυνση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για την περίοδο κατά την οποία εργάστηκε στη Νυρεμβέργη το 1943. Στη συνέχεια, ο RVP έλαβε οριστική απόφαση στις 20 Απριλίου 1990 και χορήγησε σύνταξη για τη σταδιοδρομία του ενδιαφερομένου από τον Οκτώβριο του 1941, βάσει κλάσματος 41/45, περιλαμβανομένης της περιόδου κατά την οποία εργάστηκε στα περίχωρα της Δρέσδης.

15 Μετά τη γερμανική επανένωση που έλαβε χώρα το 1990, ο J. Van Coile υπέβαλε, στις 12 Ιανουαρίου 1995, στον Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz αίτηση εκ νέου υπολογισμού της συντάξεως, με σκοπό να λάβει γερμανική σύνταξη και για την περίοδο απασχολήσεώς του στο έδαφος της πρώην Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Με απόφαση της 19ης Ιουνίου 1995, ο Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz του χορήγησε σύνταξη από 1ης Ιανουαρίου 1995 υπολογισμένη βάσει του συνόλου των περιόδων απασχολήσεώς του στη Γερμανία, περιλαμβανομένων των περιόδων που συμπλήρωσε στην πρώην Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας.

16 Κατόπιν της χορηγήσεως της συντάξεως αυτής, ο RVP προέβη, στις 26 Ιουλίου 1995, σε νέο υπολογισμό της βελγικής συντάξεως του J. Van Coile. Σε αντίθεση με την προηγούμενη απόφαση του RVP, το ποσό της συντάξεως υπολογίστηκε βάσει κλάσματος 40/45 και όχι 41/45, λαμβανομένης υπόψη της ανατροπής του τεκμηρίου των ετών του πολέμου για τις περιόδους για τις οποίες ο J. Van Coile δικαιούται να ζητήσει γερμανική σύνταξη. Δεδομένου ότι το άθροισμα της βελγικής και της γερμανικής συντάξεως είναι ανώτερο της συντάξεως «εσωτερικού δικαίου», ο RVP, σύμφωνα με το άρθρο 50 του κανονισμού 1408/71, δεν χορήγησε συμπλήρωμα.

17 Ο J. Van Coile αμφισβήτησε την απόφαση του RVP ενώπιον του Arbeidsrechtbank Brugge, επικαλούμενος το κοινοτικό δίκαιο και τη νομολογία του Δικαστηρίου για να

αποδείξει ότι η μείωση της βελγικής του συντάξεως είναι ασυμβίβαστη με τους περιεχόμενους στον κανονισμό 1408/71 κανόνες περί των ρητρών κατά της σωρεύσεως, και ιδίως με το άρθρο 46β, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού.

18 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Arbeidsrechtbank Brugge αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Το άρθρο 32 ter, πέμπτο εδάφιο, του βασιλικού διατάγματος της 21ης Δεκεμβρίου 1967, περί γενικής ρυθμίσεως του συστήματος των συντάξεων λόγω συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου μισθωτής εργασίας και των συντάξεων επιζώντων μισθωτού, ορίζει: "Ο μισθωτός που απασχολήθηκε υπό την ιδιότητα αυτή κατά την περίοδο μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1938 και 1ης Ιανουαρίου 1945, για την οποία καταβλήθηκαν ασφαλιστικές εισφορές των οποίων το ποσό ανέρχεται στο ετήσιο ποσό του δευτέρου εδαφίου, τεκμαίρεται ότι έχει προβεί σε επαρκείς καταβολές για να αποδειχθεί συνήθης και κύρια απασχόληση σε ολόκληρη την περίοδο μεταξύ της ημερομηνίας που έπαυσε η αποδεδειγμένη απασχόληση και της 1ης Ιανουαρίου 1946."

Το άρθρο 32 ter, έκτο εδάφιο, του ανωτέρω βασιλικού διατάγματος της 21ης Δεκεμβρίου 1967 ορίζει: "Το τεκμήριο που καθιερώνεται στα δύο προηγουμένα εδάφια ανατρέπεται μόνο για τις περιόδους απασχολήσεως για τις οποίες ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει σύνταξη στο πλαίσιο άλλου βελγικού συνταξιοδοτικού συστήματος, εξαιρουμένου του συνταξιοδοτικού συστήματος των ανεξαρτήτων επαγγελματιών, ή στο πλαίσιο συνταξιοδοτικού συστήματος της αλλοδαπής."

Αποτελεί μια διάταξη, όπως αυτή του άρθρου 32 ter, έκτο εδάφιο, του ανωτέρω βασιλικού διατάγματος της 21ης Δεκεμβρίου 1967, μια κατά το άρθρο 46β, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 ρήτρα μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως που προβλέπεται από τη νομοθεσία κράτους μέλους, η οποία ρήτρα δεν έχει εφαρμογή

επί παροχής που υπολογίζεται σύμφωνα με το άρθρο 46, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

19 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν μια εθνική διάταξη όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, κατά την οποία ο μισθωτός ο οποίος άσκησε μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1938 και 1ης Ιανουαρίου 1945 υπό την ιδιότητα αυτή εργασία, για την οποία καταβλήθηκε βάσει συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως του σχετικού κράτους κατώτατο όριο εισφορών, τεκμαίρεται ότι κατέβαλε επαρκείς εισφορές για να αποδειχθεί συνήθης και κύρια απασχόληση σε ολόκληρη την περίοδο μεταξύ της ημερομηνίας που έπαυσε η αποδεδειγμένη απασχόληση και της 1ης Ιανουαρίου 1946, αλλά κατά την οποία διάταξη το τεκμήριο αυτό δεν ισχύει για τις περιόδους απασχολήσεως για τις οποίες ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει σύνταξη βάσει συστήματος άλλου κράτους, αποτελεί ρήτρα μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71.

20 Ο RVP και η Επιτροπή θεωρούν ότι στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.

21 Ο RVP αναφέρει μεταξύ άλλων ότι, με το να θέτει το τεκμήριο των ετών του πολέμου, ο Βέλγος νομοθέτης σκοπεύει να εξασφαλίσει να μη γίνει θύμα της πιο κάτω καταστάσεως το πρόσωπο το οποίο άσκησε δραστηριότητα υπό την ιδιότητα μισθωτού πριν από τον πόλεμο και το οποίο, κατόπιν των γεγονότων του πολέμου, υποχρεώθηκε να διακόψει τη δραστηριότητα αυτή, οπότε δεν θα είναι σε θέση να αποδείξει ότι κατά την περίοδο αυτή συνέχισε να ασφαλίζεται όπως και πριν για την απόκτηση συνταξιοδοτικού δικαιώματος.

22 Ωστόσο, για να αποφευχθεί η διπλή χορήγηση συντάξεως για την ίδια περίοδο, το τεκμήριο αυτό ανατρέπεται όταν η χορήγηση συντάξεως με επιβάρυνση άλλου

κράτους για την ίδια περίοδο πιστοποιεί ότι ο ενδιαφερόμενος δεν εργάστηκε στο Βέλγιο υπό το συνταξιοδοτικό σύστημα των μισθωτών κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου. Κατά τον RVP, πρόκειται επομένως περί ζητήματος αποδείξεως το οποίο επιλύεται μέσω ενός μαχητού τεκμηρίου που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ρήτρα μειώσεως.

23 Η Επιτροπή προσθέτει ότι η παρούσα υπόθεση είναι σαφώς διαφορετική από την υπόθεση Romano (απόφαση της 4ης Ιουνίου 1985, 58/84, Συλλογή 1985, σ. 1679) και την προαναφερθείσα υπόθεση Conti, όπου υποστήριξε την άποψη ότι οι επίμαχες τότε εθνικές διατάξεις έπρεπε να χαρακτηριστούν ως ρήτρες μειώσεως. Συγκεκριμένα, η πρώτη υπόθεση αφορούσε το ζήτημα αν αποτελεί ρήτρα μειώσεως η εθνική διάταξη που περιορίζει τον αριθμό των αναγνωριζομένων πλασματικών ετών, που είναι αναγκαία για να συμπληρωθεί πλήρης σταδιοδρομία 30 ετών, κατά τον αριθμό των ετών για τα οποία ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει σύνταξη σε άλλο κράτος μέλος. Η δεύτερη υπόθεση αφορούσε τον χαρακτηρισμό διατάξεως η οποία μείωνε ένα συμπλήρωμα της μη πλήρους συντάξεως ανθρακωρύχου που έχει εργαστεί τουλάχιστον 25 χρόνια ως ανθρακωρύχος, λόγω άλλων συντάξεων που λαμβάνονταν στο πλαίσιο άλλου βελγικού συστήματος ή συστήματος της αλλοδαπής.

24 Κατά την Επιτροπή, οι «περίοδοι» πλασματικών ετών ή συμπληρώματος δεν μπορούν να εντοπιστούν χρονικώς. Συνεπώς, δεν μπορεί να υπάρξει διπλή υπαγωγή σε δύο νομοθεσίες κατά τη διάρκεια της «ίδιας περιόδου». Αντιθέτως, στην παρούσα υπόθεση, πρόκειται περί τεκμηρίου που σχετίζεται με συγκεκριμένη περίοδο (τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο) και που μπορεί να ανατραπεί με την προσκόμιση αποδείξεων. Συνεπώς, κατά την Επιτροπή, η επίμαχη στην παρούσα υπόθεση διάταξη δεν αποτελεί ρήτρα μειώσεως.

25 Πρέπει κατ' αρχάς να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι ένας εθνικός κανόνας πρέπει να χαρακτηρίζεται ως ρήτρα μειώσεως αν ο υπολογισμός τον οποίο επιβάλλει έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του ποσού της συντάξεως, την οποία ο

ενδιαφερόμενος μπορεί να αξιώσει, λόγω του ότι αυτός λαμβάνει παροχή εντός άλλου κράτους μέλους (προαναφερθείσα απόφαση Conti, σκέψη 25).

26 Στην ίδια απόφαση, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι οι ρήτρες μειώσεως, με το να χαρακτηριστούν ως ρήτρες υπολογισμού, δεν μπορούν να εξαιρεθούν από τις προϋποθέσεις και από τα όρια εφαρμογής που επιβάλλει ο κανονισμός 1408/71 (προαναφερθείσα απόφαση Conti, σκέψη 24).

27 Τέτοιες εθνικές ρήτρες δεν μπορούν να εξαιρεθούν, ούτε και με τον χαρακτηρισμό τους ως κανόνων αποδείξεως, από τις προϋποθέσεις και από τα όρια εφαρμογής που επιβάλλει ο κανονισμός 1408/71.

28 Εντούτοις, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το τεκμήριο των ετών του πολέμου περιέχεται σε νομοθεσία που έχει ως αντικείμενο να μειώσει τις επιβλαβείς συνέπειες που ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος έχει για τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των εργαζομένων που υπόκεινται στη βελγική νομοθεσία.

29 Προς τούτο, ο μισθωτός που απασχολήθηκε στο Βέλγιο υπό την ιδιότητα αυτή κατά την περίοδο μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1938 και 1ης Ιανουαρίου 1945, για την οποία καταβλήθηκε κατώτατο όριο εισφορών βάσει εθνικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, τεκμαίρεται ότι έχει καταβάλει επαρκείς εισφορές για να αποδειχθεί συνήθης και κύρια απασχόληση σε ολόκληρη την περίοδο μεταξύ της ημερομηνίας που έπαυσε η αποδεδειγμένη απασχόληση και της 1ης Ιανουαρίου 1946.

30 Το τεκμήριο αυτό λειτουργεί, μεταξύ άλλων, υπέρ του εργαζομένου ο οποίος, έχοντας εργαστεί στο Βέλγιο, δεν είναι σε θέση να αποδείξει επαρκείς καταβολές εισφορών εντός όλων των σχετικών ετών λόγω καταστροφής ή απωλείας εγγράφων,

καθώς και υπέρ του προσώπου που κατόπιν των γεγονότων του πολέμου δεν μπόρεσε να συνεχίσει τη σταδιοδρομία του στο Βέλγιο.

31 Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το επίμαχο τεκμήριο είναι τεκμήριο καταβολής εισφορών στο σχετικό βελγικό σύστημα και όχι τεκμήριο απασχολήσεως στο Βέλγιο. Συνεπώς, στην περίπτωση του προσφεύγοντος της κύριας δίκης, το τεκμήριο δεν μπορεί να ανατραπεί απλώς και μόνο λόγω του ότι δεν αμφισβητείται ότι εργάστηκε στη Γερμανία επί ορισμένο χρονικό διάστημα. Αντιθέτως, από τη στιγμή που του χορηγήθηκε σύνταξη για τις περιόδους απασχολήσεως στη Γερμανία, οι σκέψεις που οδήγησαν τον Βέλγο νομοθέτη να καθιερώσει υπέρ αυτού το τεκμήριο των ετών του πολέμου παύουν να ισχύουν γι' αυτόν.

32 Υπό τις συνθήκες αυτές, εθνική διάταξη η οποία προβλέπει σε μια τέτοια κατάσταση ότι το τεκμήριο των ετών του πολέμου δεν ισχύει για τις περιόδους απασχολήσεως για τις οποίες ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει σύνταξη βάσει άλλου συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ρήτρα «μειώσεως» υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71. Συγκεκριμένα, η διάταξη αυτή περιορίζεται να αντλήσει τις συνέπειες από το γεγονός ότι, για το σύνολο ή μέρος των περιόδων απασχολήσεως για τις οποίες ο ενδιαφερόμενος δεν είναι σε θέση να αποδείξει επαρκή καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως βάσει του σχετικού βελγικού συστήματος, ο ενδιαφερόμενος ήδη λαμβάνει σύνταξη βάσει άλλου συστήματος.

33 Συνεπώς, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι δεν αποτελεί ρήτρα μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71 εθνική διάταξη όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, κατά την οποία ο μισθωτός ο οποίος άσκησε μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1938 και 1ης Ιανουαρίου 1945 υπό την ιδιότητα αυτή εργασία, για την οποία καταβλήθηκε βάσει συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως του σχετικού κράτους κατώτατο όριο εισφορών, τεκμαίρεται ότι κατέβαλε επαρκείς εισφορές για να αποδειχθεί συνήθης και κύρια απασχόληση σε ολόκληρη την

περίοδο μεταξύ της ημερομηνίας που έπαυσε η αποδεδειγμένη απασχόληση και της 1ης Ιανουαρίου 1946, αλλά κατά την οποία διάταξη το τεκμήριο αυτό δεν ισχύει για τις περιόδους απασχολήσεως για τις οποίες ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει σύνταξη βάσει συστήματος άλλου κράτους.

Επί των δικαστικών εξόδων

34 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή, η οποία υπέβαλε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 22ας Δεκεμβρίου 1997 το Arbeidsrechtbank Brugge, αποφαίνεται:

Δεν αποτελεί ρήτρα μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως υπό την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη

μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1248/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992, εθνική διάταξη όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, κατά την οποία ο μισθωτός ο οποίος άσκησε μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1938 και 1ης Ιανουαρίου 1945 υπό την ιδιότητα αυτή εργασία, για την οποία καταβλήθηκε βάσει συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως του σχετικού κράτους κατώτατο όριο εισφορών, τεκμαίρεται ότι κατέβαλε επαρκείς εισφορές για να αποδειχθεί συνήθης και κύρια απασχόληση σε ολόκληρη την περίοδο μεταξύ της ημερομηνίας που έπαυσε η αποδεδειγμένη απασχόληση και της 1ης Ιανουαρίου 1946, αλλά κατά την οποία διάταξη το τεκμήριο αυτό δεν ισχύει για τις περιόδους απασχολήσεως για τις οποίες ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει σύνταξη βάσει συστήματος άλλου κράτους.

Edward Moitinho de Almeida Sevón

Puissochet Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 18 Νοεμβρίου 1999.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

D. A. O. Edward